

Toespraak Focco Vijselaar, algemeen directeur van de werkorganisaties van VNO-NCW en MKB-Nederland, gehouden op 5 oktober bij de aankondiging van de samenwerking van de Rijksinspectie Digitale Infrastructuur (RDI) met UNESCO en de Europese Commissie bij het toezicht op AI.

Het belang van toezicht op AI voor de industrie

Op donderdag 5 oktober lanceerden de UNESCO, de Rijksdienst Digitale Infrastructuur (RDI) als voorzitter van de European werkgroep van toezichthouders op AI en de Europese Commissie (DG REFORM) hun samenwerking om de competenties van toezichthouders op AI te vergroten.

Onze algemeen directeur van VNO-NCW, Focco Vijselaar, was gevraagd om te spreken over het belang van toezicht op AI voor bedrijven.

De digitale economie en meer specifiek AI is een onderwerp dat onze specifieke interesse heeft. Wij geloven dat bijna elk bedrijf op de een of andere manier met AI te maken krijgt. Sommigen zullen AI-oplossingen ontwikkelen en op de markt brengen en anderen zullen AI inzetten op een van de vele mogelijke manieren. AI is een systeemtechnologie. Het is vergelijkbaar met de introductie van elektriciteit en de computer. AI is een blijvertje.

AI kan een belangrijke bijdrage leveren aan het aanpakken van grote maatschappelijke uitdagingen, zoals het betaalbaar houden van de gezondheidszorg, efficiëntere mobiliteit en duurzaamheid. Denk aan voorbeelden als het verkorten van het ontwikkelingsproces van medicijnen (maanden in plaats van jaren); ondersteuning bij de beslissing om een patiënt over te plaatsen van de intensive care naar de verpleegafdeling; ondersteuning bij het diagnosticeren van borstkanker (interpreteren van scans). Denk ook aan slimme landbouw 'tomaten en bloemen kweken in een energie-efficiënte en insecticidenvrije omgeving door gegevens over het weer, de bodem en andere omgevingsfactoren te gebruiken om te voorspellen wanneer voedingsstoffen of gewasbescherming nodig zijn'.

Of aan het optimaliseren van vraag en aanbod van energie. Kortom, de (mogelijke) toepassingen zijn talrijk. En vertrouwen in de technologie en hoe deze wordt toegepast, is fundamenteel om innovatie te waarborgen.

Om dat vertrouwen in AI te bevorderen, is het belangrijk om hoge risico's te beperken en te handhaven. Bijvoorbeeld het risico van vooringenomenheid (bias) in trainingsdata die tot discriminerende uitkomsten leiden. Zoals we hebben gezien bij AI-toepassingen die werden gebruikt voor online examens die niet in staat waren om studenten met een donkere huidskleur te herkennen omdat het systeem voornamelijk was getraind met data van studenten met een blanke huidskleur. Toezicht op AI moet voorkomen dat AI-systemen worden ingezet die leiden tot discriminatie, uitsluiting of andere risico's voor gezondheid, veiligheid en fundamentele rechten. Toezicht op AI vereist een holistische visie. Het is belangrijk dat toezichthouders zich richten op het voorkomen en beperken van risico's van de toepassing van AI en rekening houden met het belang van innovatie van mensgerichte AI.

De ontwikkeling en toepassing van mensgerichte AI vereist een multidisciplinaire aanpak. Er moet niet alleen rekening worden gehouden met technische en marktaspecten, maar ook met ethische, maatschappelijke en juridische aspecten. De aanbevelingen van UNESCO over de ethiek & AI dient als wereldwijd kader voor de integratie van ethische aspecten in de ontwikkeling en toepassing van AI.

Het is onmogelijk om te voorspellen hoe AI-technologie zich zal ontwikkelen en vervolgens ons leven en ons bedrijfsleven zal beïnvloeden. Daarom hebben we een lerende benadering nodig. Gezien de enorme snelheid van de ontwikkelingen is continue leren en aanpassen key. Dit geldt ook voor onze toezichthouders. Ze moeten openstaan voor nieuwe ontwikkelingen, hun kennis van AI-technologieën up-to-date houden en zich op een wendbare manier (agile) kunnen aanpassen. Dit kan alleen door een constante dialoog met de organisaties die AI ontwikkelen en inzetten.

We zijn blij met het nieuwe initiatief van UNESCO, RDI en de EC om de lerende benadering door toezichthouders te bevorderen. We denken dat dit de detectie en het mitigeren van risico's zal verbeteren en innovatie zal bevorderen. Bij het toezicht op AI zijn veel verschillende nationale toezichthouders betrokken. VNO-NCW/MKB NL onderschrijft het belang van samenwerking op nationaal, Europees en internationaal niveau. Naast de lerende aanpak is ook samenwerking essentieel. Bij één activiteit kunnen verschillende toezichthouders betrokken zijn met elk hun eigen aandachtspunt. Je hoeft geen genie te zijn om erachter te komen dat het plaatsen van een bedrijf tussen 2 of meer niet-coöperatieve toezichthouders met hun eigen specifieke onderzoeksmethoden en in sommige gevallen tegenstrijdige eisen, de innovatie van AI niet vooruithelpt en de risico's niet beperkt.

En de maatschappij en de economie kunnen het zich niet veroorloven om achterop te lopen met AI-innovatie.

Wij zijn van mening dat toezicht op AI-toepassingen het beste kan plaatsvinden binnen (bestaande) sectorale toezicht kaders. Waarom? AI-technologie is een systeemtechnologie en kan voor veel verschillende doeleinden worden gebruikt (goed- en kwaadwillend; voor doeleinden met een hoog risico en voor doeleinden met een laag risico) en kan binnen alle sectoren worden toegepast. Gezondheid, onderwijs, landbouw, nationale veiligheid, transport, detailhandel, energie, financiën, voedsel, media en techniek. Om er maar een paar te noemen. Kennis en ervaring van een specifieke sector is nodig om de risico's van de inzet van een AI-toepassing binnen de context van die sector goed in te schatten. Een AI-systeem dat wordt gebruikt om de efficiëntie van de transportlogistiek te verbeteren, vereist andere kennis dan een AI-systeem dat wordt gebruikt om de prestaties van een operatie te ondersteunen. Sectorale toezichthouders hebben kennis van de sectorspecifieke wet- en regelgeving (zoals de Medical Device Regulation), hun wisselwerking met andere relevante wet- en regelgeving (zoals de AVG en de aankomende AI-verordening & de Datawet), standaarden, producten en diensten, aanbieders en klanten. Zo'n geïntegreerde kijk is nodig om de risico's aan te pakken en innovatie te bevorderen. Wanneer een AI-systeem niet wordt toegepast in een specifieke sector, zoals generatieve AI, spelen de horizontale toezichthouders een primaire rol (vanuit hun bestaande toezichtstaken).

Om de samenwerking tussen de verschillende toezichthouders te bevorderen en te verbeteren, is in Nederland een nieuw Directie Coördinatie Algoritmen (DCA) geïnstalleerd als onderdeel van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). De DCA heeft als taak de samenwerking te bevorderen en vervult een landelijke sector overstijgende signaalfunctie. Wij zijn van mening dat de (nieuw opgerichte) DCA losgekoppeld zou moeten worden van de gegevensbeschermingsautoriteit. Op die manier kan de samenwerking tussen

toezichthouders worden versterkt vanuit een meer onafhankelijke positie, kan de sector overstijgende signaalfunctie worden vervuld en kan consistent beleid worden bevorderd.

Het initiatief van UNESCO, RDI en de EC om te werken aan het vergroten van de competenties van het toezicht op AI sluit aan bij onze visie op voortdurend leren en aanpassen (lerende aanpak) en het belang van betere samenwerking tussen toezichthouders.